

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

LÁSKA A ZODPOVEDNOSTĚ V RODINNOM ŽIVOTE

Bakalárska práca

2017

Monika Škodrová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

LÁSKA A ZODPOVEDNOSŤ V RODINNOM ŽIVOTE

Bakalárska práca

Študijný program: etika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná)

Študijný odbor: 2.1.5 etika

Školiace pracovisko: Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky

Školiteľ: ThDr. Mária Klobušická, PhD.

Nitra, 2017

Monika Škodrová

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Monika Škodrová
Študijný program: etika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 2.1.5 etika
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Láska a zodpovednosť v rodinnom živote

Anotácia: Chápanie lásky v súčasnom živote. Ľudská osoba a jej hodnota. Vzťah medzi láskou a zodpovednosťou v rodinnom prostredí. Rôznorodosť foriem lásky. Filozofické chápanie lásky. Význam lásky v medziľudských vzťahoch. Láska ako výchovný princíp.

Školiteľ: ThDr. Mária Klobušická, PhD.
Oponent: PhDr. Andrea Lesková, PhD.
Katedra: KVAE - Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky
Dátum zadania: 30.09.2015

Dátum schválenia: 02.10.2015

prof. PhDr. Cyril Diatka, CSc.
schválil/a

Pod'akovanie

Touto cestou sa chcem poďakovať svojej školiteľke ThDr. Márii Klobušickej, PhD., za odbornú pomoc, cenné rady a povzbudenie pri písaní práce. Osobitné poďakovanie patrí mojej rodine za podporu a pochopenie.

ABSTRAKT

ŠKODOVÁ, Monika: Láska a zodpovednosť v rodinnom živote. [Bakalárska práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta všeobecnej a aplikovanej etiky – Školiteľ: ThDr. Mária Klobušická, PhD. – Stupeň odbornej kvalifikácie: Bc (Bakalár) – Nitra: FF, 2017. 40 s.

Ústrednou témou bakalárskej práce je poukázať na dôležitosť lásky a zodpovednosti v rodinnom živote. Bakalárska práca je rozdelená do troch kapitol, ktoré obsahujú súvisiace podkapitoly. Prvá kapitola sa zaoberá vymedzením pojmov manželstvo a rodina. Prvá časť bakalárskej práce zahŕňa definíciu funkcií rodiny, rodinnú politiku na Slovensku a výchovný vzťah medzi rodičmi a deťmi, ktorý zahŕňa lásku a zodpovednosť vo výchove. Druhá kapitola sa zameriava na definíciu rozvodu, jeho výskyt a príčiny. Charakterizujeme v nej negatívny vplyv rozvodu na dieťa. Tretia kapitola zachytáva podstatu a dôležitosť lásky v manželstve. Bakalárska práca je zameraná na vzťahy v rodinnom prostredí a poukazuje tiež na ohrozenie inštitúcie manželstva v súčasnosti.

Kľúčové slová: rodina, manželstvo, láska, zodpovednosť, rozvod

ABSTRACT

ŠKODOVÁ, Monika: Love and responsibility in family life. [Bachelor thesis]- University of Constantine the Philosopher in Nitra, Faculty of General and Applied ethics -Supervisor's name: ThDr. Mária Klobušická, PhD. - Professional qualification level: Bc(Bachelor degree)- Nitra: FF, 2017. 40 s.

The central theme of this bachelor thesis is to highlight the importance of love and responsibility in family life. Bachelor thesis is divided into three chapters, which contain related subsections. First chapter consist of family function definition, family policy in Slovakia and educational relationship between parents and they're kids, which consist of love and responsibility in education. Second chapter is focused on divorce definition, its incidence and causes. We characterize it in a negative impact of divorce on child. Third chapter captures the essence and importance of love in marriage. Bachelor thesis is focused on relationships in family environment and also highlights the threat to the institution of marriage today.

Keywords: family, marriage, love, responsibility, divorce

Obsah

Úvod	7
1 RODINA A MANŽELSTVO	9
1.1 Podstata rodiny a jej funkcie	10
1.2 Rodinná politika na Slovensku	13
1.3 Potreba lásky a zodpovednosti vo výchove	16
2 MANŽELSTVO V OHROZENÍ	20
1.2 Rozvod a jeho dopad na dieťa	21
2.2 Analýza krízových fenoménov	25
3 LÁSKA V MANŽELSTVE	32
3.1 Láska, uznanie a úcta	32
3.2 Téma lásky a zodpovednosti a jej chápanie v praktickom živote	33
Záver	35
Zoznam použitej literatúry	37

Úvod

Ústredným problémom moderného života je naj nedostatková a najvzácnejšia hodnota, čas. Mladí rodičia dnes nemajú čas na to, aby sa zhostili úlohy rodičovstva. Uviazli v kolotoči zarábania a utrácania. Dôkazom tohto vývoju je odkladanie detí do jasíeľ s neobmedzenou prevádzkou, lebo rodičia musia finančne zabezpečiť rodinu. Dôsledkom čoho sa často zanedbáva výchova detí a narúšajú sa citové vzťahy v rodine. S týmto problémom úzko súvisí i pokles populácie v rodinách. Uponáhľanosť sa dnes stáva nepriateľom rodiny a lásky. Hneď ako budeme venovať čas a úsilie do vzťahu dvoch ľudí, rodičia a deti, manžel a manželka, začne sa rozvíjať láska.

Cieľom našej bakalárskej práce bolo zanalyzovať dôležitosť pojmov láska a zodpovednosť v manželskom vzťahu. V práci sme sa zamerali na rodinné prostredie, pretože neexistuje žiadne iné spoločenstvo, v ktorom ľudia žijú tak blízko seba ako v rodine a v manželstve. Pre vysoký výskyt rozvodov, v práci rozoberáme koreláty rozvodovosti a jeho vplyv na dieťa.

Bakalárska práce je rozdelená do troch kapitol, ktoré obsahujú aj súvisiace podkapitoly. V prvej kapitole sme definovali manželstvo a rodinu. Predostreli sme tu novú formu spolužitia bez sobášov. Spomínaná forma spolužitia začala byť v spoločnosti čoraz viac akceptovaná, hoci v minulosti to tak nebolo. Prvá podkapitola slúži na pochopenie dôležitosti rodiny v našom živote. Primárnym zdrojom tejto časti nám bola publikácia od H. Rozinajovej s názvom O láske, sexe, manželstve a rodičovstve, na základe ktorej sme si stručne charakterizovali jednotlivé funkcie rodiny. Druhá podkapitola sa zaoberá rodinnou politikou na Slovensku. Téma počtu detí a akú má rodina podobu, je novšia a súvisí s vývojom spoločnosti. Kladieme si tu otázku: prečo je dnes nízka potreba manželstva? V tejto časti sa nachádza kritická analýza fungovania financií súčasnej rodiny. Pre lepšie znázornenie finančnej situácie rodiny, sme načrtli modelový mesačný rozpočet 4-člennej rodiny. Posledná tretia podkapitola je zameraná na potrebu lásky a zodpovednosti vo výchove. Zdôrazňujeme tu úlohu a poslanie rodičov vo výchove detí, ktorá má jedinečný a dôležitý význam.

V druhej kapitole sme sa zamerali na dnešné postavenia manželstva v spoločnosti. Myslíme si, že dnes môžeme hovoriť o ohrození manželského zväzku. Manželstvo dnes ohrozuje vysoký výskyt rozvodov a spolužitie bez sobáša. Prvá podkapitola sa venuje rozvodom, ktoré patria k demografickým udalostiam s vysokým výskytom na Slovensku. V tejto časti poukazujeme na negatívny vplyv rozvodu na

dieťa. Druhá podkapitola zachytáva zdroje nezhôd v manželstve, ktoré vedú často k rozvodu.

Prečo je láska v manželskom vzťahu tak dôležitá? Tretia kapitola zodpovie túto otázku prostredníctvom pohľadov viacerých významných autorov. Vybrali sme niekoľko názorov, ktoré podľa nás vystihujú podstatu lásky. Ako primárny zdroj nám poslúžila publikácia od E. Fromma s názvom Umenie milovať.

Pri písaní práce bola zvolená komparatívno – analytická metóda. Pomocou nižšie uvedenej literatúry sme mali možnosť prezentovať, porovnávať a rozoberať rozdielne i obsahovo blízke názory autorov. Názory sme prezentovali pomocou citácií a parafráz. Na jednotlivé problémy zachytené v práci sme sa snažili podať aj vlastný pohľad a názor. Do bakalárskej práce bolo vložených niekoľko tabuliek pre prehľadnosť v danej oblasti.

1 RODINA A MANŽELSTVO

Na svete neexistuje žiadne iné spoločenstvo, v ktorom ľudia žijú tak blízko seba ako v rodine a v manželstve. Toto spolužitie je nám prirodzené a zohráva významnú a nenahraditeľnú úlohu v našom živote. Základ rodiny tvorí z tradičného hľadiska manželstvo. Tu vzniká potreba definovať manželstvo.

Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a manželstve znie: „Manželstvo je zväzok muža a ženy, ktorý vzniká na základe ich dobrovoľného a slobodného rozhodnutia uzavrieť manželstvo... Účelom manželstva je vytvoriť harmonické a trvalé životné spoločenstvo, ktoré zabezpečí riadnu výchovu detí.“ Manželstvo je zmluva medzi jednotlivcami postavená na pevnom citovom vzťahu. Manželstvo sa nám javí ako záväzok a sľub. Zároveň nám manželský zväzok umožňuje pochopiť, že keď uvažujeme o láske jedného človeka k druhému, pociťujeme, že nie sme len individuálna bytosť, ale skôr cieľový bod určitého vzťahu (Lacroix, 1970, s. 54-55). Ďalej tvrdí, že „pravé manželstvo je postupným objavovaním a sústavným prehľbovaním bytia rodiny“ (Lacroix, 1970, s. 39). Manželstvo spočíva najskôr vo vzájomnom seba odhaľovaní, ktoré prechádza do vzájomného objavovania sa. Dôležité je, aby sa toto odhaľovanie konalo ustavične. Preto si myslíme, že kúzlo šťastného manželstva spočíva v trvácnosti. Čím dlhšie trvá tým viac sa prehľbuje a obohacuje. Nie náhodou sa najskôr oslavuje strieborná svadba, zlatá svadba a diamantová svadba, čo znamená, že manželstvo je postupným obohacovaním.

Z kresťanského hľadiska je manželstvo jednou zo siedmich sviatostí. Boh stvoril mužskú a ženskú prirodzenosť na svoj obraz a vložil do tohto obrazu schopnosť a úlohu milovať a žiť v spoločenstve. Manželstvo sa stáva symbolom novej a večnej zmluvy. Pán robí muža a ženu schopnými milovať sa tak ako nás miloval Kristus. „Manželská láska predstavuje takú úplnosť, v ktorej dostávajú miesto všetky zložky osobnosti- požiadavky tela i pudu, sily zmyslov a citov, túžby ducha a vôle“ (Ján Pavol II., 1993, s. 30). Nejde tu len o telesné spojenie, ale o tvorbu jedného tela a jednej duše.

Rodina založená na tradičnom manželskom zväzku je i naďalej dôležitou formou dnešnej rodiny, ale prestala byť výlučne platnou. Manželia sú nahradení pojmom partneri (Mlčoch, 2014, s. 25). Myslíme si, že potreba manželstva sa dnes vytráca. Muž a žena dávajú prednosť manželstvu na skúšku. Tento zväzok nie je právne legalizovaný, ide o tzv. kohabitácie, spolužitia bez sobáša. Spomínaná forma spolužitia začala byť v spoločnosti čoraz viac akceptovaná, hoci v minulosti to tak nebolo. Koncom 60 rokov

sa populačný vývoj v Európe začal diferencovať na západoeurópsky a východoeurópsky model. V západnej Európe sa v priebehu 70. a 80. rokov kohabitácie stali významnou alternatívou manželstva. Na Slovensku bol takýto zväzok ojedinelý, pretože silná verejná mienka takéto formy spolužitia odmietala. Začiatkom 90. rokov sa v nových spoločenských podmienkach vytvoril väčší priestor na spolužitia bez sobášov i na Slovensku. Dokazujú to zvyšujúce počty kohabitácií i rastúci počet narodených detí mimo manželstva (Bartoš, 2011, s. 249).

Príčiny sú rôzne, môžeme tu zahrnúť extrémne hodnotenie vlastnej slobody, egoizmus, rezignácia na hodnotu inštitúcie manželstva, nízka pripravenosť na prirodzenú potrebu zodpovednosti a obetavosti v rodinnom živote alebo preferujú skôr kariérny rast ako rast rodiny. Sobášom si majú sľúbiť vernosť, ale boja sa, že tento krehký sľub časom povedie k zmene správania sa u jedného či druhého partnera a ich vzťah sa stane ľahko zraniteľným. Domnievame sa, že nechut' vstúpiť do manželstva pramení zo strachu citovej bolesti a sklamaní sa vo vzťahu. Krízovým fenoménom, ktoré ohrozujú manželstvo, sa bližšie venujeme v druhej kapitole.

1.1 Podstata rodiny a jej funkcie

Pre lepšie pochopenie dôležitosti rodiny v našom živote je potrebné, aby sme si v tejto kapitole priblížili jej funkcie. Rodina nie je len miestom vzniku nového života, ale je i miestom v ktorom sa človek rozvíja. Teplo domova, priaznivé vzťahy medzi manželmi i rodičmi a deťmi, pocit bezpečia, stálosť prostredia poskytujú najlepšie podmienky pre spokojný život človeka. Keď sa manželia stávajú rodičmi ich vzťah nabera iný rozmer, stávajú sa úplnou rodinou. Musia sa zhostiť novej náročnej úlohy vyžadujúcej si veľkú dávku zodpovednosti. Zodpovednosť za seba a za rodinu nesie so sebou množstvo neočakávaných prekážok, sklamaní, ale sú vyvážené mnohými radostnými chvíľami, ktoré sú úzko späté s manželským a rodinným životom. Úloha rodiny vyplýva z potrieb dieťaťa.

Podľa Rozinajovej (1990, s. 172) rodina plní viacero funkcií. Biologická funkcia z hľadiska zachovania ľudského rodu je významná funkcia, ktorej podstatou je reprodukcia, prinášanie nového potomstva. Biologická funkcia súvisí s uspokojovaním sexuálnych potrieb manželov. Manželstvo sa pokladá za najprirodzenejšie prostredie na uspokojenie pohlavného pudu. Sexuálny život je výsledkom etiky sexuálneho vzťahu

a je podmienený láskou a vernosťou. V záujme každého uvedomelého rodiča, by malo byť plánovanie rodičovstva v rámci rodiny. Pre uvedomenie si rodičovského poslania nestačí mať túžbu po dieťati, vlastniť ho, ale je potrebné si uvedomovať zodpovednosť za prijatie rodičovstva. Dieťa potrebuje najmä opateru a lásku. Starostlivosť oň sa nezačína jeho narodením, ale počatím. Obdobie vývoja dieťaťa v tele matky má veľký význam pre jeho zdravý vývin (Podmanický, 1999, s. 61-62).

Rodina plní i významnú výchovnú funkciu, ktorej poslaním je zabezpečiť deťom duševný a telesný rozvoj. Prostredníctvom rodičovskej lásky sa postarať o ich harmonický, intelektuálny, citový a morálny vývin. Rodina je prvá výchovná inštitúcia, v ktorej prostredníctvom výchovy dieťa poznáva a zoznamuje sa so všetkým, k čomu dospela ľudská spoločnosť. Rodina dieťaťu pomáha pri formovaní jeho osobnosti a je miestom primárnej etapy socializácie. Pomocou výchovy si dieťa osvojuje základné kultúrne návyky ako napríklad udržiavanie čistoty, základy stolovania, osvojuje si sociálne roly primerané veku a pohlaviu, vie čo sa očakáva od dievčaťa a chlapca. V primárnej socializácii si dieťa osvojuje základy morálky, mravných noriem a hodnôt, dieťa napríklad vie, že nemá klamať. To, čo dieťa získa v rodine, nemôže nahradiť nijaká iná výchovná inštitúcia.

Práve pre túto nenahraditeľnosť rodinnej výchovy, je nutné zodpovedné plnenie rodičovských povinností. To, ako sa rodine darí plniť si svoju výchovnú funkciu závisí aj od stavu či ide o rodinu úplnú, alebo neúplnú. V úplnej rodine si výchovné úlohy rodičia môžu rozdeliť alebo si navzájom pomáhať. V neúplnej rodine sa výchovná funkcia plní ťažšie. Osamelý rodič je na výchovu dieťaťa sám, chýba mu podpora fyzická i psychická od druhého partnera. Výchovná funkcia sa rozpadom rodiny narušuje, dokonca pôsobí negatívne na výchovu dieťaťa (Rozinajová, 1990, s. 175).

Emocionálna funkcia rodiny je dôležitým prostriedkom pri výchove detí. Ovplyvnená je intenzitou a hĺbkou vzájomného vzťahu medzi manželmi. Láska medzi ženou a mužom v manželstve nadobúda nové kvality, prenáša sa ďalej na ich potomstvo ako jeden zo základných prvkov šťastného detstva. Pre šťastné a zdravé detstvo má citová úloha rodiny nesmierny význam. Pociť, že niekam človek patrí, že má domov, v ktorom na neho niekto čaká, ten pocit keď vie, že ho ten druhý vypočuje a pomôže mu s problémami je pre človeka významnou hodnotou. Hnacou silou a najvyšším cieľom úlohy rodičovstva je láska: „ako rodina bez lásky nie je spoločenstvom osôb, rovnako bez lásky nemôže rodina ani žiť, ani rásť a zdokonaľovať sa ako spoločenstvo osôb“ (Ján Pavol II., 1993, s. 38). Pravda obsiahnutá v slovách Jána Pavla II. nás povzbudzuje

k tvrdeniu, že bez lásky človek nemôže žiť. Človeku bez lásky chýba zmysel života, je to láska, ktorá nás poháňa vpred v ústrety ďalším dňom.

Ekonomická funkcia rodiny spočíva v materiálnom zabezpečení jednotlivých členov domácností. Každá rodina hospodári podľa vlastného rozpočtu, ktorý závisí od príjmu a z ktorého sa kryjú ich potreby v oblasti stravovania, bývania, obliekania a uspokojovania ostatných potrieb. Zo zákona je povinný poskytovať pomoc rodine i štát. Zákon Slovenskej republiky č. 36/2005 Z. z. (o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov) hovorí: „Rodičovstvo je spoločnosťou mimoriadne uznávaným poslaním ženy a muža. Spoločnosť poskytuje rodičovstvu nielen svoju ochranu, ale aj potrebnú starostlivosť, najmä hmotnou podporou rodičov a pomocou pri výkone rodičovských práv a povinností“. Rodinám s deťmi poskytuje Slovenský štát príspevok pri narodení dieťaťa, prídavok na dieťa, príplatok k prídavku na dieťa, rodičovský príspevok a príspevok na starostlivosť o dieťa. Spomínané sociálne dávky predstavujú súbor peňažných plnení, ktorými štát pomáha zvládať viaceré životné situácie, najmä rodiny s nezaopatrenými deťmi. Prispieva na krytie nákladov spojených s výživou a starostlivosťou o detí (zákon č. 461/2003 Z. z.).

Ochranná funkcia rodiny zahŕňa starostlivosť o duševný a telesný rozvoj detí, o ich výživu a bývanie (Rozinajová, 1990, s. 178). Rodičia sú povinní zabezpečiť najlepšie podmienky pre zdravý vývin svojich detí. Opatera v čase choroby je jednou zo starostí rodiny. Ochranná funkcia rodiny predstavuje pomoc a podporu v rozličných životných situáciách.

V súčasnosti sa kladie dôraz na medziľudské vzťahy, na významnú oblasť ľudského života. Táto oblasť výrazne ovplyvňuje naše myslenie, prežívanie a správanie. Môžeme povedať, že oblasť medziľudských vzťahov sa dotýka zmien v poslaní rodiny z hľadiska jej tradičných funkcií. Napriek tomu, že reprodukčná funkcia rodiny patrí i naďalej k ústrednej funkcii, vzrastá veľký význam eroticko-sexuálnej funkcie. Veľký dôraz na sexuálny aspekt vedie k nárastu nevery a rozpadu rodín. O to väčšiu úlohu vo fungovaní rodiny má silná citová väzba, vzájomná láska manželov. Zmena nastala i v ekonomickej funkcii. Kedysi bola rodina sebestačnou výrobnou jednotkou, v tom zmysle, že si dokázala sama zaobstarať jedlo, bývanie, ošatenie, jednoducho si vyprodukovala všetko čo potrebovala. Dnes je rodina predovšetkým konzumnou jednotkou, ktorá získava všetko čo potrebuje prostredníctvom mzdy získanej prácou v zamestnaní. Voľakedy prácou ženy bolo starať sa iba o chod domácnosti a o deti. Dnes je nutné, aby pracovali obaja manželia. Dôsledkom čoho sa často zanedbáva

výchova detí a narúšajú sa citové vzťahy v rodine. S tým úzko súvisí i pokles populácie v rodinách. Tému poklesu populácie a akú má rodina podobu sa venujeme v nasledujúcej podkapitole.

1.2 Rodinná politika na Slovensku

Rodina predstavuje základ spoločnosti a zastáva svoju spoločenskú funkciu. Možno toto chápať tak, že pokiaľ rodina funguje, plní si svoju spoločenskú funkciu. Štát potrebuje správne fungujúcu rodinu. V súčasnosti rodina prechádza ťažkým obdobím. Kríza v rodine nie je len záležitosťou jednotlivcov, ale aj tých, ktorým bola daná autorita vládnutia. Ak autorita vládnutia nenastaví vhodné nástroje ovplyvňujúce zdravé fungovanie rodiny, aký je potom následok v rodine a tým aj v celej spoločnosti?

Štát prvýkrát vstupuje do sociálnej politiky v 80 rokoch 19. storočia, kedy nemecký kancelár Otto von Bismarck pochopil nutnosť finančne podporovať občanov. Zavádza preto povinné sociálne poistenie. Z tohto poistenia boli platené príspevky starým a invalidným ľuďom. Zároveň na to zaviedlo Nemecko povinné zdravotné poistenie (Matoušek, 1997, s. 42).

Podľa Lenczovej (2012, s. 9) štát má byť v službách rodinám tým, že vytvára rámcové podmienky, aby sa prácou v právne usporiadanej spoločnosti dokázali postarať o seba a o svoju budúcnosť. Úlohou rodinnej politiky je integrovať všetky dôležité oblasti, ako sú trh práce, sociálna ochrana, vzdelávanie, bývanie, verejné služby, rovnosť príležitostí a mnoho ďalších.

Rodinná politika prešla dlhým vývojom. Téma počtu detí a akú má rodina podobu, je novšia a súvisí s vývojom spoločnosti. V minulosti sa napríklad štát nesnažil stimulovať rast populácie, pretože počet detí bol ešte pomerne vysoký. Ako príklad uvedieme pôrodnosť v roku 1950 a 1980, kedy zažilo Slovensko výrazný demografický rozkvet (Tab. 1). Ročne sa narodilo takmer vždy nad 80 tisíc detí, miestami dokonca až nad 100 tisíc. Dnešný trend mladých rodín chce dieťa vo vyššom veku. Príčiny sú rôzne, môžeme tu zahrnúť extrémne hodnotenie vlastnej slobody, egoizmus, konzumný spôsob života, rezignácia na hodnotu inštitúcie manželstva, nízka pripravenosť na prirodzenú potrebu zodpovednosti a obetavosti v rodinnom živote alebo preferujú skôr kariérny rast ako rast rodiny. Muži aj ženy sa chcú najskôr dostať na pracovný trh a zabezpečiť sa po materiálnej stránke, až potom zakladajú rodiny, nakoľko si uvedomujú

náklady spojené s výchovou dieťaťa. Veľa žien zostáva bezdetných a z prieskumov vyplýva, že vo všeobecnosti rodičia majú menej detí, ako by chceli mať (Tab. 2).

Tab.1 Pôrodnosť na Slovensku v roku 1950 a 1980 (zdroj DATAcube)

Rok	1950	1980
Počet narodených	101 587	95 100
Prežilo	99 721	79 989

Tab.2 Štatistika pôrodnosti v SR (zdroj DATAcube)

Rok	1996	2000	2001	2005	2010	2015
Mestá	31 829	28 268	26 073	28 909	322 05	29 167
Vidiak	28 534	27 098	25 270	25 714	28 394	26 619
Bratislava	3 429	3 410	3 149	4 025	5 170	5 334
Košice	2 623	2385	2 216	2 378	2 674	2 212
Slovenská republika	60 363	55 366	51 343	54 625	60 599	55 786

Ďalším faktorom, ktorý prispieva k znižovaniu pôrodnosti je aj zvyšovanie vzdelanosti. Predovšetkým sa tým myslí vzdelanosť žien, ktorá za posledných 30 rokov výrazne stúpla. Mladé ženy tak venujú viac času škole, ako ich mamy a staré mamy. Pomerne veľa žien na Slovensku dosahuje vysokoškolské vzdelanie (o 13 % viac ako mužov), ale len málo zamestnávateľov umožňuje zladiť pracovný a rodinný život tak, aby sa žena mohla plnohodnotne venovať rodine i práci zároveň. Ani nastavenie sociálnej pomoci v štáte ich na rozhodnutí založiť si rodinu neláka. Sociálna podpora sa v jednotlivých krajinách líši. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zabezpečuje systém sociálnej podpory tak, aby bol spravodlivý a ekonomicky udržateľný. Nejestvuje presné vymedzenie toho čo je a čo nie je spravodlivé. Problém spravodlivosti je problém relevantný. Podľa Gejdošovej (2012, s. 11) predstava spravodlivosti na základe subjektívneho vnímania (čo sa zdá spravodlivé jednému, nie je spravodlivé pre druhého) vyjadruje smerovanie spoločnosti k určitým sociálnym ideálom.

Následne si priblížime modelovú situáciu v priemerne zarábajúcej rodine. Predpokladáme, že každá rodina potrebuje strechu nad hlavou, ktorá nie je zadarmo. Bez hypotéky si už nedokážeme zarábať ani na jednoizbový byt. Po schválení takej hypotéky sa človek zaviazuje ju splácať prinajlepšom na najbližších 30 rokov. V horšom prípade hypotéku banka ani neschváli, pretože väčšina populácie má ledva na každodenné prežitie, a nie ešte na splátky vysokého úveru. Musíme mať aj úspory v prípade nečakaných výdavkov. Ako príklad uvedieme pokazený kotol na kúrenie, práčka či chladnička. A keď si aj platíme poistenie bývania no v zmluve máme poistnú sumu napríklad 2000 eur a náš byt následkom prasknutého vodovodného potrubia potrebuje zrekonštruovať za 2500 eur, 500 eur zaplatíme z vlastného vrečka. V skratke viac ako polovica mzdy odíde na náklady na byt - hypotéku a nájomné. Zostávajú ďalšie platby na plyn, elektrinu, smeti, telefón, strava, výdaje do škôlky či školy pre staršie dieťa. Mužov príjem je preč, na živobytie rodine zostane len to, čo dostane manželka od štátu. A to opisujeme finančnú situáciu kompletnej rodine dvoch dospelých ľudí, ktorí tomuto štátu odvádzajú dane zo svojej práce a doma majú zdravé deti, ktoré si nevyžadujú špeciálnu starostlivosť (Tab.3). Táto rodina určite nepovažuje sociálnu podporu za spravodlivú.

Tab. 3 Zostavený modelový mesačný rozpočet 4-člennej rodiny

Príjmy		Výdavky	
čistá mzda otca	600	bývanie (plyn, elektrina, voda)	165
materská	350	telefón + internet	50
Prídavky na deti	47,04	hypotéka	239,91
		doprava	60
		strava	250
		ostatné	100
Spolu v eurách	997,04		814,91

Podľa Matláka (2004) „cieľom sociálnej pomoci je dosiahnutie spôsobilosti jedinca na sebestačný život a mala by zabraňovať sociálnemu vylúčeniu a sociálnej

deprivácii z chudoby, najmä u detí“. Z mnohých výskumov a postrehov sa vie, že žiadny sociálny systém nevie jednotlivca ochrániť pred chudobou tak, ako fungujúca rodina. Podľa Jána Pavla II. (1993, s. 86) „má štát podporovať a domáhať sa zodpovednej iniciatívy rodín. Verejná moc má byť presvedčená, že rodina je nenahraditeľnou hodnotou občianskej spoločnosti, a preto sa má všemožne usilovať poskytnúť rodinám hospodársku, sociálnu, výchovnú, politickú a kultúrnu pomoc, ktorú potrebujú na zodpovedné plnenie všetkých svojich úloh“. Rodiny, by si mali na druhej strane viac uvedomovať, že hrajú hlavnú úlohu v rodinnej politike a majú brať na seba zodpovednosť za pretvorenie spoločnosti. Lebo rodina a spoločnosť sa navzájom dopĺňajú. Ale spoločnosť a ešte viac štát musia uznať, že rodina je spoločenstvo s vlastnými a základnými právami. A preto vzťah štátu k rodine viaže povinnosť riadiť sa zásadou vzájomnej podpory.

1.3 Potreba lásky a zodpovednosti vo výchove

Rodina nesie so sebou dôležitú spoločenskú úlohu a tou je výchova detí. Výchovu definujeme ako cieľavedomé a plánovité pôsobenie dospelých jedincov na formovanie mladých jedincov (Rozinajová, 1990, s. 202). Výchovný vzťah medzi rodičmi a deťmi predstavuje akt, v ktorom každý dáva a dostáva. Deti láskou, úctou a poslušnosťou k rodičom prispievajú k vytváraniu ľudskej rodiny. Ľahšie sa im to darí, ak rodičia vykonávajú svoju autoritu, zameranú na ľudské dobro detí avšak i na to, aby získali slobodu, ktorá v sebe implikuje zodpovednosť (Ján Pavol II., 1993, s. 43). Povinnosťou rodičov je starať sa o duševný a telesný rozvoj dieťaťa, dať dieťaťu riadnu výchovu, pestovať v ňom mravné vedomie a hlavne mu poskytnúť hlboké citové spojenie. Deti musia cítiť, že sú milované svojimi rodičmi. Nemilované dieťa, ktoré nepoznalo lásku nie je ani samo schopné lásky. Pre správny vývoj potrebuje dieťa lásku rodičov, ich porozumenie a trpezlivosť. Rodičia vo vzťahu k dieťaťu predstavujú prvok nežnosti a lásky, ktorá môže byť chápaná v dvoch rovinách. V prvej rovine je to láska rodiča k dieťaťu vychádzajúca z jedinečnosti príbuzenského vzťahu, ktorý ich spája. Ide o lásku bezpodmienečnú. Bezpodmienečne milovať neznamena podriaďovať sa dieťaťu a vyhýbať sa konfliktom s ním. Takej láske sa hovorí opičia láska. Bezpodmienečná láska je taká, ktorá práma dieťa také aké je a nie také, aké by si rodič prial. V druhej

rovine môže byť láska chápaná ako prostriedok výchovy (Lacinová, Škrdlíková, 2008, s. 39, s. 60).

Právo a povinnosť rodičov vychovávať sa považuje za základné, pretože súvisí s odovzdávaním života. Je prirodzené a prvotné, pretože rodičia sú prví vychovávateľia a je nenahraditeľné a neodňateľné, preto nemožno poveriť výchovou iných než rodičov. Ján Pavol II. (1993, s. 72) zdôrazňuje, že „láska rodičov je teda zdrojom, dušou výchovy, a tak aj normou, ktorá hýbe a riadi celú konkrétnu výchovnú činnosť a obohacuje ju o tie hodnoty nežnosti, stálosti, dobroty, ochoty slúžiť, nezištnosti a obetavosti, ktoré sú najcennejšími plodmi lásky“. Domnievame sa, že to najcennejšie čo môže dať rodič dieťaťu je láska.

Emočné založenie dieťaťa sa vytvára hlavne v prvom roku. Dieťa od narodenia potrebuje ako každá ľudská bytosť pevné puto s rodičmi. Dôraz sa kladie na priamy a pravidelný fyzický kontakt ako oáza citových prejavov vo forme pohladenia i bozkov. Objatia, pohladenie, chytenie za ruku či bozk sú potrebné počas celého života, ale nikdy neboli dôležitejšie ako po narodení. Už novorodenec dokáže rozlíšiť medzi láskyplným dotykom a dotykom odmietavým. Vedecké štúdie zistili, že mnohí rodičia sa svojich detí dotýkajú len v nevyhnutných prípadoch ako napríklad pri obliekaní, kŕmení, či usádzaní do auta. Deti, ktoré rodičia nosia na rukách, maznajú sa s nimi, hľadajú a bozkávajú, majú zdravší emočný život než tie, ktoré sú dlhšiu dobu ponechané bez láskavého fyzického kontaktu. Spomínané odmietavé správanie, zaradujeme tu i absenciu dotykov, zanecháva v srdci dieťaťa hlboké a ťažko liečiteľné rany. Odmietavé správanie ničí ich zmysel pre hodnoty a škodí ich schopnosti byť v živote sebaistým. Odmietanie spôsobuje, že si dieťa zachováva od dôležitých ľudí v živote odstup, aby sa tak vyhlo bolesti. Sociálna interakcia, vzťah matka a dieťa či otec a dieťa, je pre ľudských potomkov nesmierne dôležitá. Nedostatok interakcie sa prejavuje v neskorom psychomotorickom a rečovom vývoji, v školskej nezrelosti a v zlom školskom prospechu, ale taktiež v povrchnosti, citovej nestálosti v sociálnych vzťahoch (Dokoupilová, 2016, online).

Citový vzťah dieťaťa k materskej osobe sa rozvíja už okolo 7.-8. mesiaca života. Podľa Matějčka (2003, s. 15) je to doba, keď jeho kognitívne či intelektuálne schopnosti vo vývoji postúpili natoľko, že je schopné rozoznať známe od neznámeho, bezpečné od nebezpečného. Dieťa protestuje, keď si ho matka nevšima, keď ho nechá samo a preto sa domáha jej pozornosti. Domáha sa práve jej pozornosti, dáva jej prednosť pred niekým cudzím. Obranou dieťaťa proti úzkosti z neznámeho prostredia

a ľudí, je prítomnosť niekoho, kto je darcom istoty. Tým darcom mu je matka alebo otec. Z tohto usudzujeme, že pre dieťa je rozhodujúce psychologické rodičovstvo založené na vnútornom citovom prijatí dieťaťa a nie len biologické rodičovstvo. Nestačí len dieťa priviesť na svet, ale dôležité je sa oň postarať. Preto deti za svojich rodičov primajú tých, ktorí sa k nemu matersky a otcovsky správajú.

Na láske sa zakladá zodpovednosť. Zodpovednosť vyrastá z lásky a primárne z materinskej lásky. Milujúca matka sa usiluje zabrániť škodám na zdraví svojich detí, snaží sa zabezpečiť svoje deti, koná tak aby im prospela. Matka pre dobro svojich detí uskutoční všetko, čoho je schopná. Materinskú lásku možno nazvať citom zodpovednosti za dobro detí. Cit pre zodpovednosť je charakteristicky ľudský, altruistický, založený na predvídaní budúcnosti. Samozrejme, že existuje aj otcovská láska. Častejšie sa ale zdôrazňuje materinská láska, čo je pochopiteľné, pretože tá sa rodí už v čase tehotenstva. Budúca matka prežíva neopakovateľný pocit šťastia z očakávaného príchodu dieťaťa, ktoré v nej rastie. Nevie sa dočkať kedy si privinie k hrudi ten dlho očakávaný batôžtek, kedy ho nakŕmi, vtedy vníma hlboký pocit uspokojenia a šťastia. Pre muža je láska k deťom cestou k pochopeniu a uskutočňovaniu svojho otcovstva. Treba si uvedomiť, že úloha a poslanie otca v rodine má jedinečný a dôležitý význam. Otec je povolán na to, aby zabezpečil harmonický rozvoj rodiny. Toto poslanie si splní, ak si bude uvedomovať zodpovednosť za život počatý pod matkiným srdcom a ak sa bude podieľať na výchove dieťaťa (Ján Pavol II., 1993, s. 50-51).

Materská láska je uctievaná, posvätná, ale treba si uvedomiť, že i tento cit má svoje negatívne stránky. Zahrňujeme tu pocit vlastníctva, egoizmu, pýchy, pranie sebarealizácie prostredníctvom dieťaťa a mylné povyšovanie materinskej lásky nad láskou k mužovi. Prehnaná materská láska nastáva vtedy, keď je láska k deťom silnejšia než láska k manželovi a keď matka kladie deti na najvyššie miesto vo svojom hodnotovom rebríčku, zatiaľ čo manžel je odstrčený na vedľajšie miesto. Tu si treba uvedomiť hlbokú podstatu, že bez lásky k mužovi nie je skutočné materstvo nikdy možné (Někrasov, 2013, s. 19-29).

Ľudské rodičovstvo očakáva určitú dávku zodpovednosti. V manželskom spolužití ide o realizovanie lásky a treba v ňom hľadať miesto pre rodičovstvo. V manželskom spolužití nezostávajú manželia len vo vzťahu voči sebe, ale aj k novej osobe ktorá ich spojením môže vyrásť. Tu si manželia začnú uvedomovať stav vedomia a vôle: „môžem byť matkou“, „môžem byť otcom“ (Wojtyła, 2003, s. 179).

Keď sa manželia stávajú rodičmi, musia sa zhostiť novej úlohy, spojenej so zodpovednosťou. Na túto novú zodpovednú úlohu sa len málokto cieľavedome pripravuje. Domnievame sa, že rodičia sa často spoliehajú na vlastný inštinkt a na poznatky zo života svojich rodičov. Neuvedomujú si zložitú úlohu rodičovstva, ktorá nie je vždy svetlá práve naopak je sprevádzaná mnohými ťažkosťami a sklamaniami. Viacerí začnú cieľavedome formovať svoje dieťa až keď dospieva, čo je už neskoro. Už pri kočíku detí, by mali rodičia myslieť na ich výchovu, na to, aby z ich dieťaťa vyrástol láskavý rodič. Vo výchove niet drobností, ktoré by si dieťa nevšímalo, od mimiky tváre, gestikulácií rodiča až po jeho správanie, a to čo spozoruje si odnesie do svojho života.

2 MANŽELSTVO V OHROZENÍ

Voľba názvu druhej kapitoly, pramení z dnešného postavenia manželstva v spoločnosti. Myslíme si, že dnes môžeme hovoriť o ohrození manželského zväzku. Manželstvo dnes ohrozuje vysoký výskyt rozvodov a spolužitie bez sobáša. Kedysi záväzný manželský sľub „kým nás smrť nerozdelí“ dnes nič neznamená. Dnes, by sme ho mohli nahradiť slovami: „kým nás to bude spolu baviť“ alebo „kým si nenájdeme niekoho lepšieho.“ Na také úprimné slová síce nik nemá odvahu a preto zostávajú nevyslovené. Hostia na dnešných svadobných obradoch namiesto priania „nech manželstvo novomanželom dlho vydrží“, prekypujú zvedavosťou „ako dlho im to spolu vydrží.“

Manželská zmluva predstavuje istý druh puta, ktorý v našej spoločnosti vymiera. Osoby, ktoré sa milujú dávajú dnes prednosť kohabitácií. Tí čo hovoria „nepotrebujem papier na to, aby som ťa mohla milovať“, považujú lásku vo svojej podstate za pocit. Lásku merajú na základe toho, ako veľmi je emocionálne žiadaná/ý pre svojho partnera/ku. V skutočnosti hovoria, „nemilujem ťa dosť na to, aby som sa ti úplne vydal/a“. Prakticky to znamená, že ich láska nedosiahla úroveň, ktorá je pre manželstvo potrebná. Ochota vstúpiť do záväznej zmluvy neznamená zabíjať lásku, ale je to spôsob ako túto lásku posilniť. Manželský sľub je dôkazom, že láska dosiahla manželskú úroveň a zároveň je to samotný akt odovzdanosti. Keď sa dva ľudia skutočne milujú nevyužívajú jeden druhého na sex, spoločenské postavenie, sebarealizáciu, ale chcú uistenie trvalého zväzku. Láska potrebuje, aby mala pocit istoty ohľadom budúcnosti (Keller, 2011, s. 72-73).

Zväzok znamená vzťah, v ktorom človek chce zotrvať, neustále ho obnovovať, preskúmať a rozvíjať ho tak, aby bol radostný, intenzívny a všestranný. Aj keď sľuby ako oddanosť či zväzok a sľub „v chorobe i zdraví, v chudobe i bohatstve“ znejú staromódne, ľudia predsa len po nich neprestali v hĺbke duši túžiť (Biddulph, 2006, s. 56-57).

Rozvod je ako aj v minulosti, tak i v súčasnosti neželaným a bolestivým koncom manželstva. Keď vzťah neudržia náboženské, ekonomické ani spoločenské tlaky partneri nechcú naďalej zostávať vo vzťahu nešťastní. Preto hľadajú inú alternatívu, lebo zotrvať vo vzťahu, ktorý ich robí nešťastným je pre nich strata času. Prvé manželstvo im nevyšlo a tak skúšajú šťastie po druhý, tretí ba niektorí i štvrtý krát.

Vzniká tak viacnásobná monogamia, ľudia vstúpia do manželstva a potom sa rozídu, aby našli po veľmi krátkej dobe slobodného života nové partnerstvo (Willi, 2011, s. 50).

Každý, kto sa rozhodol pre manželstvo, túži ho mať šťastné a keď sa to nedarí mnohé páry vidia riešenie v rozvode. Možno ho nazvať moderným, samozrejmým riešením konfliktov. Ľudia ako keby mali potrebu riešiť veci rýchlo a netrápiť sa. Pripúšťame, že existujú aj vážne problémy, znemožňujúce ďalšie trvanie manželstva. Častým dôvodom prečo manželstvo stroskotáva je individuálne sebecko. Neschopnosť obetovať sa a vzájomne sa druhému darovať v konečnom dôsledku vedú k rozpadu manželstva.

1.2 Rozvod a jeho dopad na dieťa

Z legislatívneho hľadiska rozvod predstavuje ukončenie manželstva. Súd na základe „Návrhu o ukončení manželstva“ manželstvo rozvedie, ak sú vzťahy medzi manželmi tak vážne narušené a trvalo rozvrátené, že manželstvo nemôže plniť svoj účel a od manželov nemožno očakávať obnovenie manželského spoložitia (Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z.). Z kresťanského hľadiska je manželstvo prísne monogamické a nerozlučiteľné. Manželia sú spojený nerozlučiteľným putom- „čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje“ (Mt 19, 6). Podľa K. Wojtyły (2003, s. 168) princíp monogamie a nerozlučiteľnosti manželstva núti k integrovaniu lásky, bez ktorej je manželstvo obrovským rizikom.

Rozvody patria k demografickým udalostiam s vysokým výskytom nielen u nás ale aj v ostatných krajinách. Miera rozvodovosti v Európskych krajinách ako Španielsko, Portugalsko, Česká republika, Maďarsko dosahuje v posledných rokoch okolo 60%, v USA je to 53%. Miera rozvodovosti na Slovensku sa pohybuje okolo 39% (Finančný trh, 2014, online). Všetky tieto údaje poukazujú na stúpajúcu nedôveru a pesimizmus ľudí k uzatvoreniu manželstva. Pravdou je, že 50% manželstiev končia rozvodom a tí čo sa nerozvedú ešte neznamená, že žijú šťastne. Po dlhšom spoložití dávajú manželia prednosť skôr rozchodu než rozvodu, z dôvodu, že nemusia rušiť spoločne vytvorený svet. Pri rozvode sa stráca rodinný status: byt, finančná stabilita, spoločný život s deťmi, priatelia a susedia. Pri rozvode vznikne hrubá čiara medzi oboma partnermi a opätovný návrat už nie je pravdepodobný. Naopak pri rozchode niekedy vzniknú pochybnosti, či bol rozchod správnym riešením, nastane pocit smútku za dobrými stránkami minulého vzťahu a niekedy sa vynorí nádej na opätovné zblíženie (Willi, 2011, s. 134).

Proces rozvodu začína už pri myšlienke rozvodu ako o jedinom možnom riešení problémov a končí keď sa ustáli samostatný životný štýl. Proces rozvodu sa skladá z dvoch základných štádií, a to štádia rozhodovania a štádia reštrukturalizácii. Štádium rozhodovania končí rozhodnutím k rozvodu. Štádium reštrukturalizácie sa skladá z piatich čiastkových procesov, patrí tu rozvod emocionálny, ekonomický, právny, rodičovský a spoločenský. Toto štádium končí dosiahnutím nezávislosti na bývalom manželovi a na rozvedenom manželstve. Nevyhnuté je dosiahnuť spoluprácu medzi oboma rozvedenými manželmi vo vzťahu k deťom (Kratochvíl, 2005, s. 201).

Pri rozvode sa nerozhoduje len o existencii manželov, ale aj o existencii detí. Množstvo štúdií zameraných na rozvody, poukazujú na negatívny vplyv na dieťa. Deťom rozvedených rodičov hrozí riziko depresí, niekoľko duševných chorôb počas celého života, dosahovanie slabších výsledkov v oblasti vzdelávania, problém s drogami, alkoholom i riziko hmotnej núdze. Takéto deti majú väčšiu pravdepodobnosť, že ich život nebude šťastný a v budúcnosti budú mať problémy v manželstve. Deti rozvedených rodičov ťažšie nadväzujú kontakty a ich vzťahy sprevádza strach zo zrady a opustenia. Nárast kohabitácie taktiež súvisí s menšou dôverou v manželstvo, u dnes už dospelých detí rozvedených rodičov (Daniška, 2015, online).

Ako uvádza Prevendárová (2000, s. 11) z výskumov možno konštatovať, že formovanie osobnosti dieťaťa a jeho vzťahov s okolím závisí od nasledujúcich faktorov. Prvým významným faktorom je kvalita manželského spolužitia rodičov. Osoby ktoré pozitívne hodnotia vlastné manželstvo, často kladne hodnotia aj manželstvo svojich rodičov. Druhým faktorom je vzťah rodičov k deťom, teda ich výchovný štýl. Tu môžeme zahrnúť rodičovskú lásku, spoločné trávenie času a dostatočný slobodný rozvoj dieťaťa. Tretím faktorom je celková úroveň detstva. Ako dieťa prežívalo detstvo, či bolo šťastné alebo naopak. Posledným faktorom sú rodinné vzory, týkajúce sa napríklad s funkciami, rolami a deľbou práce v rodine.

Na základe spomínaných faktorov usudzujeme, že dieťa si osvojuje nielen formy správania, mnohé návyky v rodine ale aj konkrétne modely manželských vzťahov. Mnohé výskumy dokazujú, že čím častejšie bolo dieťa prítomné pri konfliktoch a hádkach svojich rodičov, tým častejšie sa neskôr v ich vlastných manželstvách objavovali problémy. Môžeme preto s istotou tvrdiť, že nevydarené manželstvo ničí deťom šancu byť v budúcnosti šťastnými, čo úzko súvisí so zmysluplnosťou človeka.

Pre zmiernenie možných negatívnych dôsledkov rozvodu na dieťa je dôležité pestovať medzi rodičmi priaznivé vzťahy po rozvode. Pokiaľ sa rodičia rýchlo spamätajú a odložia stranou svoje pocity hnevu, nenávisti, urazenosti po rozvode a priradia deťom najdôležitejšie miesto, významne prispievajú k duševnej rovnováhe dieťaťa. Rodičia, ktorí sa navzájom vážia, dokážu sa k sebe chovať priateľsky a prejavovať spoločný záujem o deti i po rozvode. V tomto prípade uľahčujú dieťaťu prechod do nového života po rozvode (Smith, 2004, s. 25).

V čase rozvodu je rozhodujúce čo bude ďalej s deťmi, ktoré mali manželia v manželstve. Súd pri rozvode rodičov maloletého dieťaťa určí komu zverí dieťa do osobnej starostlivosti. Ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov (Zákon o rodine č. 36/2005 Z.z.). Pri striedavej starostlivosti je najväčšou nevýhodou, že dieťa cestuje od jedného rodiča k druhému. Odlúčenie od rodiča s ktorým má dieťa pevnejšiu citovú väzbu, vedie k traumatizujúcej pôsobnosti. Dieťa veľakrát nerozumie prečo nemôže byť s oboma rodičmi naraz. U dieťaťa môže vzniknúť pocit, že ho nik nechce a že rodičia si ho len medzi sebou posúvajú (Kováč, 2012, s. 296).

Najčastejšie obavy vyplývajúce zo striedavej starostlivosti sú: dieťa nebude nikde doma, dieťa môže byť značne ovplyvňované jedným rodičom, výchova dieťaťa bude rozličná, cestovanie a striedanie prostredia bude náročné (Novák, 2013, s. 78). Závažným problémom je časový a priestorový rozsah stretnutí s druhým rodičom. Za deň sa dá stihnúť mnoho zábavných aktivít pre dieťa, napríklad návšteva zoologickej záhrady, cirkusu, kúpaliska a iných lákavých voľno časových aktivít. Pokiaľ však dieťa netrávi noc u druhého rodiča, vzťah medzi nimi prichádza o určitú časť intimity. Ukladanie dieťaťa k spánku, spoločné raňajky, to všetko má význam pre budovanie priaznivého vzťahu s dieťaťom. Náhlenie rodiča, lebo večer musí dieťa odovzdať naspäť matke vedie k nadobudnutiu pocitu, že spoločne strávený deň bol len povinnosťou, ktorou je zaviazaný rodič vykonať.

Pri striedavej starostlivosti môže u dieťaťa prevládať strach z opustenia a strach z toho, že rodič ktorý s ním už nebýva naňho časom zabudne. Strach sa neskôr rozšíri i na budúcnosť a dieťa zneistie z toho, že ako dospelý nebude svoj život zvládať a nebude dobrým príkladom pre svoje deti, lebo vzorný rodič chýbal aj v jeho detstve. Ak vyrastajú v prostredí v ktorom rozvod je bežná vec a v jeho okolí sú rodiny, ktoré už nič nespája, nadobudne predstavu, že takýto model rodiny je správny. Deti na základe

skúsenosti s rozvodom svojich rodičov, upúšťajú od prania byť v budúcnosti v stave manželskom. Konštatujeme, že dieťa vyrastajúce v rodine, ktorá bola rozvedená, je značne ochudobnené o citové vzťahy, duševný pokoj i o materiálne statky.

Dôležité je, aby rodičia uľahčili svojmu dieťaťu prechod do novej situácie, aby si dieťa mohlo zachovať citový vzťah i úctu k obom rodičom, aby nestratilo pocit bezpečia a postupne prekonalo smútok. Ani jeden z rodičov nesmie privádzať dieťa do konfliktov lojality, ktorý znamená, že keď dieťa prejaví kladné city k jednému z rodičov, je tým ohrozená citová väzba s druhým rodičom. Dieťa často svoju lásku prejavuje obom rodičom, nechce aby sa rozviedli a preto má dieťa tendenciu spájať rodičov dokopy. Dieťaťu je nutné vysvetliť, čo sa v rodine deje a rodičia sa musia dohodnúť, aby čas, ktorý bude dieťa tráviť s každým rodičom oddelene, nespôsobilo dieťaťu pocit ohrozenia (Kratochvíl, 2005, s. 205 - 206).

Môže sa stať, že rozvedení manželia si nájdu opäť partnerov s ktorými budú mať ďalšie deti, a tak vznikne zložitá situácie, kde v jednej rodine budú moje deti, tvoje deti i naše deti. Ak niekto nevedel zabezpečiť fungovanie rodiny kde boli len naše deti, ako bude vychádzať v takýchto zmiešaných rodinách? Rozinajová (1989, s. 146) uvádza i stav, kedy si bývalý manžel pri striedavej starostlivosti o dieťa prichádza pre svoje dieťa k bývalej manželke, aby spolu s dieťaťom strávili víkend. Pri vzájomnom stretnutí oboch rozvedených manželov sa môže prejavíť ľútosť za bývalým manželstvom, pretože vzájomné stretnutie často pripomína spoločne strávený čas naplnený láskou. Ťažko sa zabúda na minulosť, keď z nej vzišlo niečo čo sa nedá rozdeliť a tým je dieťa.

Chápanie rozvodu očami dieťaťa závisí na jeho veku, na jeho vzťahu s oboma rodičmi i na miere dôvery, ktorú k nemu rodičia prechovávajú. Podľa Smitha (2004, s. 52) pocit bezmocnosti a nemožnosti ovplyvniť rodinné záležitosti má často priamu súvislosť s hnevom. Hnev môže v sebe ukrývať zúfalstvo a smútok. Hnevom dieťa skrýva pocit, že ho nik nechce, myslí si, že keby rodičom na ňom záležalo nerozviedli by sa. Keď sa dieťa cíti nemilované, ublížené a ponížené, môže svoje pocity preniesť na druhého a rozhnevať ho. Dieťa sa hnevá na otca, pretože odišiel, hnevá sa na matku, lebo ho nezastavila, hnevá sa na otcovu priateľku, lebo mu vzala otca. Niekedy obviňuje oboch rodičov, ktorí podľa neho sebecky nemysleli naňho, ale urobili len to, čo im obom vyhovovalo.

Rozvodom stráca rodina všetky funkcie, ktoré plní úplná rodina. V úplnej rodine dieťa vyrastá v plnohodnotnom prostredí, obklopené láskou, starostlivosťou, istotou, bezpečnosťou. V úplnej rodine dieťa získava predstavu role muža a ženy, role otca

a matky. Ako sme vyššie uviedli, deti ktoré vyrastali v úplnej rodine mávajú častejšie usporiadané rodiny. Kde naopak deti vyrastajúce v neúplných rodinách, ktoré skončili z dôvodu rozvodu, sa častejšie rozvádajú. Nie je to pravidlo, ale možné riziko. Domnievame sa, že rozhodnutie rodičov ukončiť manželstvo, v ktorom je prítomné dieťa, by sa malo zodpovedne zvážiť. Narodením dieťaťa partneri prestali byť zodpovední len za seba, ale aj za nový život, ktorý bol nimi stvorený. Za všetko čo si k sebe pripútame sme zodpovední. Dieťa nemôže za to, do akej rodiny sa narodilo, dieťa si zasluhuje rešpektovanie a lásku zo strany rodičov. Pretože láska dáva človeku silu žiť.

2.2 Analýza krízových fenoménov

Manželské spolužitie nie je jednoduché. Ťažko si ho možno predstaviť bez konfliktov. Tak ako je každý človek iný, výnimočný, tak i každé manželstvo je iné, výnimočné. Čo sa v jednom manželstve toleruje v druhom sa nemusí. Rovnako je to i so zvládaním konfliktov medzi manželmi. V jednom manželstve môže konflikt otriasť múrmi celého manželstva, iné skúške odolá a stane sa ešte pevnejším. V prípade, že sa manželstvo zrúti ako domček z kariet, prichádza rýchle riešenie – rozvod. V tejto podkapitole sa budeme venovať príčinám rozvodu.

Pravdepodobnosť, že manželstvo skončí rozvodom je ovplyvnená dobou, ktorá v priemere uplynie než dôjde k skončeniu manželstva. Platí pravidlo, že čím dlhšie trvá manželstvo, tým menšia je pravdepodobnosť rozvodu. Priemerná dĺžka trvania manželstva ukončeného rozvodom je od troch do šiestich rokov. Korelátom rozvodu je i socioekonomický status, myslí sa tým stúpajúca zamestnanosť žien. Ženy, ktoré začnú uvažovať o rozvode si najskôr hľadajú zamestnanie, aby mali pri rozvode lepšie ekonomické východisko. Čím ma žena lepší príjem ako muž, tým je zároveň nezávislejšia, a to zvyšuje pravdepodobnosť rozvodu. Vek vstupu do manželstva je významným korelátom neúspešnosti manželstva. Ženy, ktoré sa vydávajú do sedemnástich rokov sa rozvedú dvakrát častejšie než tie, čo sa vydávajú v devätnástich a trikrát častejšie ako tie, čo sa vydajú medzi dvadsiatym a dvadsiatym štvrtým rokom. Mladý manželia sú mentálne a osobnostne nezrelí a majú neprimerané očakávania od manželstva. Často sú závislí na svojich rodičoch, čo im sťažuje aby sa osamostatnili. Vierovyznanie má taktiež svoj vplyv na rozvodovosť. Katolíci sa rozvádajú menej než

protestanti a zmiešané manželstvá sú nestabilnejšie ako manželstvá nábožensky homogénne (Možný, 2011, s. 222 – 226).

Predchádzajúce koreláty rozvodovosti, nám z empirických výskumov umožňujú pochopiť z čoho pramenní vysoký počet rozvodovosti. Myslíme si však, že takéto výskumy sú neúplné a ich jediný účel je, aby poslúžili iba ako východiskové hypotézy pri otázkach trvania manželstva. Samotná platnosť empirických výskumov môže byť v niektorých prípadoch i menej pravdivá.

Obecné príčiny vysokej rozvodovosti sú podľa Matouška (2015, s. 19) nasledovné. Kultúra spoločnosti je preniknutá ideálmi osobného šťastia, sebarealizácie. Rodina sa dokáže obmedzovať vo svojich potrebách a uprednostňovať potreby iných členov domácnosti. Sebaobmedzovaním sa v našej kultúre horšie hľadá vzor. Partnera si vyberá každý sám, za výber je každý zodpovedný. Niektorí ľudia, ale nedisponujú vysokými kompetenciami pri výbere partnera a preto nedokážu naviazať vzťah a keď sa im to podarí, rýchlo sa im rozpadne. Ďalšou príčinou je fakt, že ľudský život je dlhší ako v minulosti preto na zmeny v rodinnom správaní treba viac času. Taktiež jednotlivci sú dnes do istej miery natoľko materiálne zaistený sociálnym systémom, že pre nich opustenie rodiny nepredstavuje žiadnu záťaž. Príčinou vysokej rozvodovosti je zmena spoločenského postavenia žien na trhu práce. Zmena zapríčinila, že ženy sú schopné žiť bez podpory muža. Príčinou rozpadu manželstva je elektronická komunikácia, ktorá dáva partnerom hľadať alternatívy v spolužití. Podstatnou príčinou je skutočnosť, že rozvod už nie je spoločenská stigma ako v minulosti. Tolerancia rozvodu je dnes vysoká.

Lomnický (2000, s. 81) uvádza tieto príčiny: nepripravenosť na manželstvo, predčasné manželstvo, nevhodný výber partnera, alkoholová a drogová závislosť, nezhody v sexuálnej oblasti, sebeckosť, neochota prispôbiť sa, nevera, preťaženie jedného partnera, zlý vplyv rodičov a okolia, neznalosť rozdielov medzi mužom a ženou. Uvádzané príčiny si následne zanalyzujeme.

Začneme predčasným manželstvom. Predčasné manželstvo vedie k oveľa vyššej šancie rozvodu ako manželstvo uzatvorené medzi 24-26 rokom života. Mladé dvojice vo veku okolo 17 rokov, sú často nepripravené na manželstvo. Fenomén predčasného manželstva súvisí s okolnosťami ako napríklad uzatváranie manželstva pod tlakom gravidity partnerky, mladý človek hľadá v manželstve únik od vlastnej rodiny, ktorá je rozvrátená, mladý partneri sú neskúsení, naivní a nezodpovední vo finančnej sfére. Mladý partneri môžu pociťovať obmedzenú sebarealizáciu po ukončení strednej alebo

učňovskej školy a tak vidia východisko v uzatvorení manželstva a dúfajú, že im manželstvo prinesie novú perspektívu. Podľa Matějčka a Dytrycha (2002, s. 47) mladí ľudia prejavujú v súčasnosti väčší záujem o budovanie kariéry, disponujú väčšou citovou a spoločenskou zrelosťou a väčšou ekonomickou zodpovednosťou za založenie rodiny.

Psychológ Křivohlavý (In Kratochvíl, 2005, s. 46) zdôrazňuje štyri štádiá osobnostného zrenia. Prvé štádium je zamerané na prijatie všetkého z vonkajších sociálnych zdrojov, čo jedinec potrebuje. Cieľom všetkého čo koná je on sám. V druhom štádiu je prítomná zameranosť na seba, ale jedinec sa postupne osamostatňuje. Jedinec sa „stavia na vlastné nohy“, moc a silu objavuje v sebe. V treťom štádiu zrelosti nastupuje nový cieľ a to, ľudia okolo neho. Jedinec ich vníma ako súperov s ktorými si má merať sily, premôcť ich a zvíťaziť. V štvrtom štádiu jedinec dospieva k zisteniu, že vzťahom v ktorom sa súperí sa nič nevyrieši, ale naopak existuje i spolupráca. Jedinec mení svoj vzťah k druhému človeku. Namiesto vzťahu „ja“ nastupuje vzťah „my“ ako jednota vyššieho poriadku. Iným spôsobom poznamenané, egocentrické (= ja) zameranie nahrádza nostrické (= my) zameranie.

Vo výbere partnera tkvie základný kameň milostného vzťahu a zároveň základ budúcich párových konfliktov. Freud (In Willi, 2011, s. 107) rozlišuje dva hlavné typy výberu partnera. V prvom type sa výber partnera riadi náklonnosťou k primárnemu objektu lásky, k rodičom. Predlohou k hľadaniu partnera v dospelosti sa stáva rodičovský objekt, pretože tá nám poskytovala v detstve starostlivosť, potravu, ochranu a lásku. V druhom type si hľadáme takého partnera, u ktorého máme pocit, že sme milovaný a oceňovaný. Ide o narcistický výber objektu, človek miluje v tom druhom to, čím je sám a kým by chcel byť. Partner je naším zrkadlom v ktorom sa odráža náš obraz. Niekedy pri pohľade do takého zrkadla nás premôže hrôza a radšej utečieme než by sme mali čeliť pravde o sebe.

Pri voľbe partnera zohrávajú dôležitú rolu i očakávania mužov a žien. Podľa Kratochvíla (2005, s. 97) sa všeobecné očakávania žien a očakávania mužov navzájom líšia. Ženy očakávajú uspokojenie potreby vyrozprávať sa. Žena potrebuje, aby ju muž vypočul, vcítil sa, utešil a pochopil. Môže ísť o jednoduchú konverzáciu, ktorá navodzuje pocit vzájomnej blízkosti, alebo o povrchný rozhovor, v ktorom sa vymieňajú bežné denné dojmy. Od muža sa očakáva empatické počúvanie a poskytovanie súhlasu alebo citovej podpory. Duševné porozumenie je taktiež potrebné. Žena sa s mužom delí o svoje prežívanie, pocity, postoje i názory. Žena sa

zveruje mužovi s vnútornými problémami, pocitmi viny, o dopustených chybách. Muž ju nekritizuje, neponižuje a prípade, že majú rozdielny názor nevzniká medzi nimi konflikt, ale skôr sa obohacujú o spoločný duchovný rast. Od muža sa očakáva i vycítenie toho, čo žena potrebuje. Muž a žena sú akoby na jednej vlne. Žena nemusí nič hovoriť a muž vycíti kedy je unavená, kedy má starosti a sám jej navrhne pomoc. Muž vie, že žena potrebuje ocenenie a tak nešetrí slovami uznania. Posledným očakávaním žien je vyjadrovať lásku celým svojím životom. Žena očakáva dôkazy lásky, spočívajúce v slovách, ocenení, v citovom porozumení, v pomoci, v zodpovednosti a vernosti. V zlých časoch muž stojí pri nej a bežných dňoch robí jej život hodnotným. Mužove očakávania nie sú také extenzívne ako ženine. Muž očakáva skôr uspokojenie základných potrieb. S očakávaním dobrého jedla súvisí i útulnosť domova. V druhom bode ide o vecnejší prístup k sexualite, muž očakáva jednoducho dostupné sexuálne uspokojenie. Rozdielnosť je vtom, že žena sa skôr pridŕža romantickej predstavy. Tak ako i žena potrebuje oceňovanie i muž potrebuje obdiv. Potrebuje počuť aký je múdry, pracovitý, silný, významný, jednoducho v očiach ženy má byť hrdina.

Rozdielnosť muža a ženy v prežívaní a správaní sa v konfliktoch, stresoch prináša do vzťahov dynamiku, ktorá prehľbuje ich schopnosti spoločne zvládať zložité životné situácie. Štúdiá stále viac poukazujú na rozdielnosť medzi mužmi a ženami vo vnímaní, emocionálnych reakciách i pri utváraní sociálnych vzťahov. Podľa amerického párového terapeuta Graya (In Willi, 2011, s. 61) muži radi dokazujú ženám, že sú schopní vykonať niečo aj sami. V strese nečakajú ženinu pomoc, ale uzavru sa do seba. Keď narazia na problém uprednostňujú pragmatické riešenie pred dlhými diskusiami. Ženské sebavedomie je postavené na citoch. Vzťahy pre ne hrajú dôležitejšiu úlohu než práca. Žena nepripisuje mužovi slabosť keď požiada o pomoc, ale naopak cíti sa milovaná za poskytnutú pomoc. Na rozdiel od muža, žena sa v strese potrebuje partnerovi zveriť. Potrebuje hovoriť o každodenných starostiach. Pri problémoch nehľadá pragmatické riešenie ale cení si účasť.

Z vyššie uvedených očakávaní usudzujeme, že v manželstve je dôležitá komunikácia a pochopenie rozdielnosti oboch pohlaví. Zhody v konfliktných situáciách, vzájomné porozumenie, spoločné plány, citové i sexuálne uspokojenie nemožno dosiahnuť bez vzájomnej komunikácie. Obaja partneri potrebujú cítiť, že doma je niekto, kto si vypočuje jeho trápenia, starosti a obavy. Pochopí partnera, podporí či poradí k ďalšiemu osobnému rastu. Nejde tu len o rozhovor plný starostí ale aj radosti.

Spoločné radostné prežívanie, spomínanie na príjemné chvíle vzťah podľa nás, posilňuje. Komunikácia, ktorá sa týka len povrchných tém ako napríklad o počasí, o susedoch sa ochudobňuje o hĺbku spoločného prežívania. Manželia, ktorých rozhovory sa točia v kruhu a nikam nevedú, onedlho prestanú spolu komunikovať, lebo sa budú chcieť zo strachu vyhnúť bolestivým témam. Tým sa vzdialenosť medzi nimi len prehľbuje, až kým nedôjde k zisteniu, že si nemajú čo povedať.

Príčinou rozvodu môže byť i závislosť na alkohole alebo na iných návykových látkach. K závislostiam ohrozujúce manželstvo zaraďujeme i hráčstvo. Manželia závislých ľudí na návykových látkach čelia tomu, že ich partner nie je schopný bežného fungovania a ešte k tomu miňa veľa peňazí z rodinného rozpočtu na uspokojenie potrieb, ktoré pôsobia v rodine ako neprijateľné. Stav opitosti alebo zdrogovanie môžu vyvolať domáci konflikt spôsobujúci v horšom prípade i domáce násilie. Rozvod v tomto prípade bude prejavom toho, že partner už nezvláda záťaž partnerovho správania (Matoušek, 2015, s. 63-64).

V prípade, že dochádza v manželstve k domácemu násiliu či zneužívaniu, nikde si nemôže partner oddýchnuť, lebo neustále žije v očakávaní, že dôjde v blízkom čase k ďalšiemu násiliu. Partner žije v neustálej pohotovosti, stále sa cíti fyzicky i psychicky v pozore. Takéto stavy vedú k zdravotným problémom ako napríklad kardiovaskulárne a zažívacie problémy, bolesti hlavy, depresie, poruchy spánku, nočné mory a vyššia náklonnosť k ochoreniam všetkého druhu. Ide o stres v pravom zmysle slova. Žena sa cíti pod tlakom a napätím a je v neustálom strehu. Cíti sa bez života či životného elánu. Niektoré ženy sa v takom prípade nedokážu postarať o svoje deti či domácnosť (Buskotte, 2008, s. 75). Problém domáceho násillia je zložitý. V niektorých rodinách sa domáce násilie vystupňuje. Negatívne poznámky postupom času, môžu prerásť k obviňovaniu, ktoré si zaslúži trest. Môže to byť finančný trest, napríklad kontrola partnerových výdavkov a následné vyúčtovanie každého centa. Trest izolácie partnera, spočíva v zákaze opustiť byt, alebo v zákaze telefonovania. Trestom môžu byť neželané dotyky či sexuálne zneužívania. Zotrvanie vo zväzku, v ktorom sú prítomné fyzické útoky je života ohrozujúce (Smith, 2004, s. 61).

Zdrojom nezhôd v manželstve je môže byť aj neporozumenie si v sexuálnej oblasti. Partneri mávajú odlišné sexuálne požiadavky ako napríklad, frekvencia styku, miesto, čas a formy. Manželskú sexualitu narúša sebeckosť zo sexuálneho uspokojenia i nechota prispôbiť sa partnerovi. Neuspokojená sexuálna túžba sa časom môže zmeniť v pocitoch agresie voči partnerovi, alebo dokonca povedie k nevere. Neveru

môžeme definovať ako milostný pomer s mimomanželským partnerom v čase trvania manželstva. Podľa Kratochvíla (2005, s. 160) vplyv nevery na manželský vzťah závisí od toho, v ktorom vývojovom štádiu bolo manželstvo, či bola nevera sexuálna alebo emocionálna záležitosť, či išlo o krátkodobý alebo dlhodobý vzťah mimo manželstva. Pri nevere je vhodné odlišovať medzi troma všeobecnými typmi, a to medzi kontaktom (odskokom), dobrodružstvom a vzťahom. V prvom type ide o jednorazovú známosť bez citového vzťahu. Môže byť dôsledkom sexuálnej manželskej abstinencie, napríklad v prípade pohlavnej choroby partnera. Druhý typ sprevádza sexuálna zvedavosť či snaha o spestrenie života. Je krátkodobý, nezáväzný, ale môže mať charakter drogy, čo vedie k opakovaniu dobrodružstva. Tretí typ je dlhodobý pomer s citovou väzbou. Vzťah prechádza podobnými štádiami vývoja ako vzťah v manželstve. S ohľadom na vlastné manželstvo vedie k vzniku dvojitého života.

Myslíme si, že všetky tri typy nevery majú rovnakú účinnosť. Jej výsledkom je narušenie manželského spolužitia, stráca sa dôvera medzi manželmi a oslabuje sa stabilita manželského vzťahu. Ako prirovnanie použijeme niť, ktorú keď prestrihneme už nikdy nebude ako predtým. Môžeme sa ju pokúsiť spojiť, ale uzol bude dôkazom toho, že niť je nenávratne poškodená.

V súčasnej uponáhľanej dobe, kedy prevládajú existenčné starosti a pracovný rytmus, vzniká nový fenomén nazývaný preťaženosť partnera. Stretnutie celej rodiny za jedným stolom je priam nemožné. Jednou z významných príčin toho, že rodina nedokáže byť v jednom čase pohromade je bežná zamestnanosť manželov. Príchod manželov z práce je často sprevádzaný podráždenosťou, nervozitou, unavenosťou a v neposlednom rade i krikom. Plnenie rodičovských i manželských povinností sa stáva pre oboch ťažkým a niekedy nerealizovateľným. S preťaženosťou partnerov sa vytráca čas a priestor k rozhovoru a porozumeniu (Keller, In Šrajer, Musil, 2008, s. 51).

Často manželský vzťah narušajú rodičia manželov. Rodičia sa o svoje deti starajú niekoľko rokov a táto starostlivosť nekončí ani v čase, keď si ich dieťa už dospelý človek našiel partnera. Rodičia majú vo zvyku miešať sa do vzťahov svojich detí. Vznikajú preto konflikty medzi mladými a staršími. Preto už pred vstupom do manželstva treba brať ohľad na partnerových rodičov, aj keď nebudú s nami bývať pod jednou strechou, musíme rátať s tým, že sa stanú našimi najbližšími (Rozinajová, 1990, s. 139). Keď rodičia ešte viac zostarnú, zostávajú k svojim deťom citovo závislými. Mnohokrát si ich deti neuvedomujú, že ich starší, sociálne izolovaní, ovdovení alebo telesne nevládni rodičia potrebujú porozumenie, oporu a pomoc aj keď to prináša

nepohodlie a obeť. Manželia, by mali pamätať na to, že aký model ukážu deťom v správaní k svojim rodičom, tak taký model sa naučia ich deti uplatňovať v dospelom veku k im samým (Kratochvíl, 2005, s. 158).

Na svete neexistuje dokonalý muž a žena, dokonalý manžel alebo manželka. K dokonalosti môžu priblížiť len svoj vzťah, ktorý budú starostlivo budovať. Konštatujeme, že konflikt v manželstve je súčasťou dôverného vzťahu manželov. Práve pre rozdielnosť pohlavia i pováh manželia svoj vzťah robia jedinečným. Konflikt neznamená, že manželia si túžia ublížiť, ale konfliktom dávame najavo svoju odlišnosť, rozdielny názor, rozdielne pocity. Práve tieto odlišnosti manželov zaväzujú, aby ešte viac pochopili jeden druhého. Výsledkom konfliktu je nový stupeň úprimnosti. Pri konflikte vzniká ostrá výmena názorov, partner dá so seba všetko čo ho ťaží aj keď to raní druhého partnera. Konflikt býva často ako tornádo, ktoré zmetie všetko čo mu stojí v ceste. Ak ide partnerovi len o urážanie, s cieľom partnera ponížiť, vzťah nebol súdržný ani poctivý. V takom prípade pravdepodobne vzťah nepretrvá. Na vybudovanie súdržného vzťahu a jeho pretrvanie v čase krízy, nestačí snaha iba jedného partnera.

3 LÁSKA V MANŽELSTVE

V tejto práci doposiaľ odznel pojem láska 79 krát. Toto slovo sa píše ľahko, ale o to ťažšie sa vysvetľuje. Všeobecne platnú definíciu pojmu láska medzi mužom a ženou nepoznáme. Môžeme sa pokúsiť aspoň popísať čo láska nie je. Myslíme si, že láska nie je len sympatia, túžba, erotika, starostlivosť alebo len dôvera. Láska je pojem, s ktorým sa spája predovšetkým cnosť lásky a tiež romantika. Ľudia za symbol lásky považujú srdce. V skutočnosti, by sa pri zasiahnutí srdca Amorovým šípm, namiesto láskou zasiahnutého milenca, dostavila smrť. V tejto kapitole sa budeme snažiť zistiť a rozobrať fenomén lásky. Prečo je láska v manželskom vzťahu tak dôležitá?

3.1 Láska, uznanie a úcta

Manželstvo nie je ani len kamarátstvo, ani len priateľstvo, ani len sympatia a záujem ani len zaľúbenosť. Podľa J. Chryzostoma Korca (2004, s. 13) je manželstvo priestor na rozvinutie lásky. Faktom je, že každý z nás potrebuje od ostatných tri veci: lásku, uznanie a úctu. Snažíme sa o všetky tri, ale najviac túžime po láske. Čo myslíme pod pojmom láska? Najskôr, by sme mali vedieť o aký druh spojenia ide, keď hovoríme o láske. E. Fromm (2006, s. 29) rozlišuje lásku, ktorá je zrelou odpoveďou na problém existencie a nezrelú formu lásky, ktorú nazýva symbiotické spojenie. Symbiotické spojenie má svoj biologický model vo vzťahu medzi tehotnou matkou a plodom, ktorý v nej rastie. Navzájom sa potrebujú, žijú spolu (sym - biosis). Tvoria dve nezávislé telá, ale sú navzájom rovnako pripútané. Pasívnou formou symbiotického spojenia je podrobenie – masochizmus a aktívnou formou je nadvláda – sadizmus. Masochista uniká pred pocitom odlúčenosti a stáva sa neoddeliteľnou súčasťou človeka, ktorý ho riadi, vedie i ochraňuje. Nemusí sa rozhodovať, nemusí riskovať jednoducho nemá žiadnu integritu. Svojej integrity sa vzdáva a stáva sa nástrojom niekoho alebo niečoho iného. Sadista naopak robí inú osobu, ktorá ho zbožňuje, nedeliteľnou súčasťou samého seba. Rozdiel medzi sadistom a masochistom je ten, že sadista rozkazuje, využíva, ponižuje a masochista si dá rozkazovať dá sa využívať i ponižovať. Spoločné majú len jedno a to je splynutie bez integrity.

Zrelá láska je spojením, pri ktorom sa zachováva vlastná integrita, vlastná individualita. V tejto láske dve bytosti splývajú v jednu a napriek tomu zostávajú dve. „Láska je aktívnou silou človeka, silou, ktorá rúca múry oddelujúce ho od jeho

blízky, ktorá ho spája s iným, lásku mu pomáha prekonať pocit izolovanosti a odlúčenosti, no napriek tomu mu umožňuje, aby zostal sám sebou a zachoval si vlastnú integritu“ (Fromm, 2006, s. 31).

Podľa Sternberga (In Kratochvíl, 2005, s. 122) sú súčasťou lásky tri zložky. Prvou zložkou je dôvernosť. Zahrňujeme tu blízkosť, intimitu, pocity vzájomného spojenia s partnerom. Obsahuje výmenu dôverných informácií, vzájomnú emočnú podporu, snahu pomáhať a očakávať pomoc, oceňovanie partnera a porozumenie. Druhú zložku tvorí vášeň. Zahŕňa zamilovanosť a telesnú príťažlivosť. Vášeň vedie k sexuálnemu uspokojeniu. Treťou zložkou je oddanosť. Z krátkodobého hľadiska ide o rozhodnutie milovať partnera a z dlhodobého hľadiska ide o odhodlanie udržať lásku a zostať partnerovi oddaný.

Láska podľa J. Williho (2011, s. 19) nespočíva v uspokojení nejakých daných potrieb, ale v uskutočňovaní seba samých. Je to proces vývoju dvoch ľudí vo vzájomnom vzťahu. Od lásky si dvaja sľubujú naplnenie a uskutočňovanie svojich najhlbších túžob. Možnosť spoločného osobného rozvoju naráža na hranice vzájomného porozumenia a otvorenosti. Základnou vlastnosťou lásky je tak i boj o dorozumenie a udržanie nádeje.

Podľa K. Wojtyły (2003, s. 61) je láska vždy vzájomným vzťahom osôb, ktorá vychádza z istého vzťahu dobra. V každej láske sú základné prvky. Tieto prvky sú spojené vzťahom k dobru, ako aj so vzájomným vzťahom osôb. Napríklad v každej láske je obľúbenosť, dobroprajnosť, úcta či uznanie. Láska nemôže spočívať vo využívaní sympatie. Láska sa spolieha na podstatné pretrvávanie sympatie na priazeň. Zo svojej podstaty je niečím tvorivým a konštruktívnym a nie iba niečím konzumným.

3.2 Téma lásky a zodpovednosti a jej chápanie v praktickom živote

Láska je aktivita v ktorej v prvom rade dávame a nie berieme. Dávanie nám spôsobuje i väčšiu radosť ako branie, nie preto, že človek o niečo prichádza, ale pretože dávanie svedčí o tom že žijeme. Pri dávaní prebúdžeme k životu niečo aj u druhej osoby a to čo sa prebudilo, sa nám vracia späť. Pri dávaní musíme aj prijímať to, čo dostávame naspäť. Fromm zahrnul do aktu dávania aj základné prvky a to starostlivosť, zodpovednosť, rešpekt a znalosti. Vo vzťahu medzi matkou a dieťaťom najlepšie vidieť starostlivosť. O dieťa sa stará, kŕmi ho, kúpe a poskytuje mu pohodlie. Ako hovorí Fromm (2006, s. 37) „láska je aktívny záujem o život a rast toho, čo milujeme“. Kde

takýto záujem chýba nemožno hovoriť o láske. Pod pojmom zodpovednosť si ľudia predstavujú povinnosť. Ale v pravom slova zmysle je zodpovednosť dobrovoľný akt, znamená moju schopnosť reagovať na vyjadrené a nevyjadrené potreby toho druhého. Rešpekt znamená úsilie o podporu rastu a rozvoju osoby ktorú milujeme. V poslednom rade je tu poznanie, ktoré ako aspekt lásky nezostáva na povrchu, ale preniká k jadrú. Možno to dosiahnuť len vtedy, ak berieme toho druhého takého, aký je bez ohľadu na naše záujmy. Všetky štyri prvky, ktoré nachádzame len u zrelej osoby, to znamená jednotlivca, ktorý rozvíja svoje schopnosti, sú vzájomne prepojené (Fromm, 2006, s. 43).

Manželia, ktorí sa milujú, to znamená, že by radi tvorili jednu bytosť, zostávajú predsa len od seba odlúčení a odlišní. Milovať znamená splynúť v jedno, ale nikdy nestratiť svoju vlastnú existenciu. Nakoľko človek nemôže zničiť svoju individualitu, môže ju aspoň prekonať tým, že ju začlení do vyššieho rádu bytia. Milovať sa znamená, že sa milujúci tak vzájomne zblížia, že obaja majú rovnakú perspektívu, „milovať sa neznamená vzájomne pozerat' na seba, ale pozerat' sa rovnakým smerom“ (Lacroix, 1970, s. 50).

Manželstvo má byť výrazom obetavosti, oddanosti, vernosti a lásky. Z opravdivej lásky manželov sa rodia spoločné záujmy, spoločná odvaha k obetám. J. Chryzostom Korec (2004, s. 14) tvrdí, že muž má mať zmysel pre detaily jej života a jej záujmov, pre jej kvety, záclony a kuchyňu. Žena pre jeho prácu, pre jeho služobnú cestu, jeho futbal a iné. Z lásky v manželstve vyrastá vzájomné pochopenie, tvorí sa spoločný domov i obetavá láska k deťom. Kde niet lásky tam začínajú byť manželia voči sebe chladní, bez záujmu a nič dobré na sebe nevidia. Preto je láska v manželstve dôležitá a zastáva v spoločnom zväzku najvyššie miesto.

Láska nie je vrodená, nedá sa kúpiť. Myslíme si, že lásku možno získať, ak zdravým vzťahom priradíme najvyššiu dôležitosť. Treba si uvedomiť, že tým najcennejším je čas. Čas nevrátíme späť a preto s ním treba rozumne zaobchádzať. Na základe písania bakalárskej práce sme mali možnosť si uvedomiť, že keď vynaložíme viac času do vzťahov v ktorých sa nachádzame, dávame priestor láske, aby mohla rásť a rozvíjať sa. Poznatky získané štúdiom odbornej literatúry boli pre nás obohatením nielen vo sfére vlastného poznania, ale tiež pri odovzdávaní poznatkov v najbližšom rodinnom a priateľskom prostredí. Naša bakalárska práca môže byť zaujímavou a inšpiratívnou pre budúcich študentov v oblasti tejto problematiky.

Záver

V bakalárskej práci sme dospeli k poznatku, že rodina nie je len miestom vzniku nového života, ale je i miestom v ktorom sa človek rozvíja. Tento proces si vyžaduje čas. V úvode sme z časti predostreli, aký významný je čas, ktorý investujeme do svojich rodín. Nik nechce, aby pojmy ako láska, zodpovednosť, oddanosť, spolupatričnosť boli v budúcnosti zabudnuté. Deti nechcú vyrastať v rodinách, ktoré už dávno stratili svoje funkcie, ak ich vôbec niekedy mali. Nechcú sa pozerat' na to, ako sa ich rodičia hádajú a ohrozujú tak nielen svoj vzťah, ale život ich detí, ktoré budú svedkami rozvodu vlastných rodičov. Deti chcú vidieť svojich rodičov v bezpečnej a v trvajúcej jednote. Chcú, aby keď sa vyskytnú problémy hneď neutekali, ale zostali bojovať za to, čím sa zaviazali keď vstúpili do zväzku manželského. Slová ako láska a zodpovednosť nie sú nerealizovateľné. V bakalárskej práci sme sa snažili vyzdvihnúť dôležitosť lásky a zodpovednosti v rodinách. Dospeli sme k zisteniu, že zodpovednosť za seba a za rodinu nesie so sebou množstvo neočakávaných prekážok, sklamaní, ale sú vyvážené mnohými radostnými chvíľami, ktoré sú úzko späté s manželským a rodinným životom. Konflikty, hádky sú súčasťou každého vzťahu. Je mylné domnievať sa pri prvom konflikte medzi partnermi, že ich vzťah nemá žiadnu perspektívu k ďalšiemu trvaniu.

Prvú kapitolu sme si vyčlenili na lásku a zodpovednosť medzi rodičmi a deťmi. Láska detstvo obohacuje, naplňa pocit radosti a robí život šťastný. Každá jedna funkcia rodiny, ktorá odznela v práci má svoj význam pre zdravé fungovanie rodiny. Významným činiteľom, ktorý ovplyvňuje pokojnú rodinnú atmosféru je i finančné zabezpečenie rodiny. To v akej finančnej situácii sa rodina ocitá je obrazom spoločnosti či dnešného štátu. V práci sme predostreli niekoľko príčin vzniku stále sa znižujúcej potreby manželstva a rodičovstva a jednou z nich je práve aj finančné zabezpečenie rodiny. Rodina, aby mohla zvládať prekážky, ktoré bezprostredne nastávajú, potrebuje podporu štátu. Na základe modelového rozpočtu, ktorý bol znázornený v práci sme uviedli, že rodinám skôr financie nestačia na zabezpečenie rodiny.

Druhá a tretia kapitola sa zameriavala na lásku v manželstve. Konštatujeme, že do zväzku manželského treba vstúpiť s určitým spoločným cieľom. Podľa toho aký postoj zaujmeme k manželstvu môže sa vydať alebo stroskotať. Celoživotné spolužitie muža a ženy je významný model ľudského spolunažívania. Prináša bezpečie, prijatie a nesmú chýbať ani zmysluplné medziľudské vzťahy. Rozdielnosť muža od ženy, ich odlišné povahy, vlastnosti, sú veľkým prínosom, pretože sa môžu dopĺňať a podporovať

jeden druhého v jeho slabších stránkach. Dospeli sme k názoru, že na manželstvo sa treba chystať roky. Keď chýba príprava, tam ľahko vznikajú ťažkosti. Mnohí si myslia, že manželstvo uzatvárame jediným úkonom sobáša. V skutočnosti sa na manželstvo treba pripravovať formovaním osobnosti, vzájomným poznávaním. Treba rozvíjať lásku, obetavosť, vzájomnú zhodu, poľudšťovať všetko, vychovávať deti, darovať sa im. Manželstvo je úloha ktorú uskutočňujeme po celý svoj život.

Táto bakalárska práca môže poslúžiť na hlbšie zamyslenie a pochopenie významu manželstva, rodičovstva a uplatňovaniu lásky a zodpovednosti vo vzťahoch.

Zoznam použitej literatúry

BARTOŠ, R. 2011. Manželstvo a rodinný stav a ich význam v demografii. In *Rizikové súvislosti chudoby a rodiny v súčasnej slovenskej spoločnosti*. Ružomberok: Verbum, 2011. ISBN 978-80-8084-751-7, s. 248-252.

BIDDULPH, S. – BIDDULPH, S. 2006. *Deset tajemství lásky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. 163 s. ISBN 80-7367-076-3.

BUSKOTTE, A. 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

DANIŠKA, P. 2015. *Deti rozvedených rodičov majú vyššiu mieru psychického napätia a duševných chorôb*. In: Human rights and Family policy Institute [online]. Zverejnené 13. 1. 2015 [vid. 2017-3-14]. Dostupné na internete: <<https://www.hfi.sk/clanky/rodinna-politika/223-deti-rozvedenych-rodicov-maju-vyssi-mieru-psychickeho-napaetia-a-dusevnych-chorob>>.

DOKOUPILOVÁ, M. 2016. *O nutnosti doteků a sociální interakci s blízkou osobou pro život všech dětí. I těch odložených*. In: Youtube [online]. Zverejnené 29. 11. 2016 [vid. 2017-1-31]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=H8ktFvW2eQI&feature=youtu.be>>.

FREUD, S. In WILLI, J. 2011. *Psychologie lásky*. Praha: Portál, 2011. 250 s. ISBN 978-80-7367-895-1.

FROMM, E. 2006. *Umenie milovať*. Bratislava: Ikar, 2006. 148 s. ISBN 80-551-1234-7.

GEJDOŠOVÁ, Z. 2012. *Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku*. Ružomberok: Verbum, 2012. 218 s. ISBN 978-80-8084-894-1.

GREY, J. In WILLI, J. 2011. *Psychologie lásky*. Praha: Portál, 2011. 250 s. ISBN 978-80-7367-895-1.

JÁN PAVOL II. 1993. *Familiaris consortio. Apoštolská exhortácia*. Trnava: SSV, 1993. 189 s. ISBN 80-7162-052-1.

KELLER, J. In ŠRAJER, J. – MUSIL, L. (eds.). 2008. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. 1. vyd. České Budějovice - Brno: Albert, 2008. 150 s. ISBN 978-80-7326-145-0.

KELLER, T. – KELLER, K. 2013. *Manželstvo*. Bratislava: EVS, 2013. 253 s. ISBN 978-80-88863-63-2.

KOREC, J. Ch. 2004. *K manželstvu a rodine*. Bratislava: LÚČ, 2004. 237 s. ISBN 80-7114-418-5.

KOVÁČ, E. 2012. Rozvod, mediácia a striedavá výchova. In *Metódy sociálnej práce s rodinou*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2012. ISBN 978-80-8132-050-7. s. 295-298.

KRATOCHVÍL, S. 2005. *Manželská terapie*. 4. vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367-048-8.

KŘIVOHLAVÝ, J. In KRATOCHVÍL, S. 2005. *Manželská terapie*. 4. vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367-048-8.

LACINOVÁ, L. – ŠKRDLÍKOVÁ, P. 2008. *Dost dobří rodiče aneb drobné chyby ve výchově dovoleny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 157 s. ISBN 978-80-7367-442-7.

LACROIX, J. 1970. *Smysl člověka*. Praha: Vyšehrad, 1970. 254 s.

LENCZOVÁ, T. 2012. *Rodinná politika na posilnenie rodiny*. In *Mosty k rodine*, roč. 2, 2012, č. 3, s. 8-10. ISSN 1338-2713.

LOMNICKÝ, I. 2000. *Zodpovedná úloha rodiny pri obnove humanity*. In *Personálna obnova humanity*. 1. vyd. Nitra: UKF, 2000. 311 s. ISBN 80-8050-334-6.

MATĚJČEK, Z. 2003. *Co děti nejvíc potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. 108 s. ISBN 80 7178-853-8.

MATĚJČEK, Z. – DYTRYCH, Z. 2002. *Krízové situace v rodině očima dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 128 s. ISBN 80-247-0332-7.

MATLÁK, J. a kol. 2004. *Právo sociálneho zabezpečenia*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2004. 442 s. ISBN 80-7160-190-X.

MATOUŠEK, O. 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 144 s. ISBN 80-85850-24-9.

MATOUŠEK, O. a kol. 2015. *Děti a rodiče v rozvodu*. Praha: Portál. 2015. 256 s. ISBN 978-80-262-0968-3.

MLČOCH, Ľ. 2014. *Ekonomie rodiny v proměnách času, institucí a hodnot*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2014. 192 s. ISBN 978-80-246-2323-8.

MOŽNÝ, I. 2011. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011. 324 s. ISBN 978-80-8429-87-8.

NĚKRASOV, A. 2013. *Omezující matěrská láska*. 2. vyd. Bratislava: Eugenika, 2013. 204 s. ISBN 978-80-8100-337-0.

NOVÁK, T. 2013. *Střídavá péče o dítě*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 168 s. ISBN 978-80-262-0342-1.

PODMANICKÝ, I. – GLASA, J. 1999. *Výchova k manželství a rodičovství*. Bratislava: Metodické centrum, 1999. 242 s. ISBN 80-8052-070-4.

PREVENDÁROVÁ, J. 2000. *Výchova k manželství a rodičovství*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000. 121 s. ISBN 80-08-02933-1.

ROZINAJOVÁ, H. 1990. *O láske, sexe, manželstve a rodičovstve*. 3. vyd. Martin: Osveta, 1990. 243 s. ISBN 80-217-0113-7.

SMITH, H. 2004. *Děti a rozvod*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2004. 183 s. ISBN 80-7178-906-2.

STERNBERG, R. In KRATOCHVÍL, S. 2005. *Manželská terapie*. 4. vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367-048-8.

SVĚTÉ PÍSMO. NOVÝ ZÁKON. 2010. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010. ISBN 978-80-7162-841-5.

WILLI, J. 2011. *Psychologie lásky*. Praha: Portál, 2011. 250 s. ISBN 978-80-7367-895-1.

WOJTYŁA, K. 2003. *Láska a zodpovednosť*. 1. vyd. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2003. 223 s. ISBN 80-8052-170-0.

Internetové zdroje:

Finančný trh. 2014. *Mapa- aktuálna miera rozvodovosti po celom svete*. [online]. Zverejnené 7. 6. 2014 [vid. 2017-3-11]. Dostupné na internete: <<http://www.financnytrh.com/mapa-aktualna-miera-rozvodovosti-po-celom-svete/>>.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2017. DATAcube. [online]. Dostupné na internete: <<http://datacube.statistics.sk/TM1WebSK/TM1WebLogin.aspx>>.

Zákon č. 36/2005 Z. z. Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Dostupné na internete: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>>.

Zákon č. 461/2003 Z. z. Zákon o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona o sociálnom poistení. [online]. Dostupné na internete: <<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-461>>.